

Slovenski dom

Stev. 234

V Ljubljani, sobota 14. oktobra 1939

Leto IV

Delo za mir in sodelovanje v Podonavju napreduje

Pogajanja med Romunijo in Madžarsko

Trst, 14. oktobra. m. Po vzajemnem odpoklicu žel z romunsko-madžarske meje napoveduje italijansko časopisje še nadaljnje izboljšanje odnosov med Jugoslavijo, Madžarsko in Romunijo. Po vestih iz Bukarešte so se že začela pogajanja za sporazum v podonavski kotlini na podlagi dvostranskih pogodb, kar se pa ulegne zamenjati tudi z enolnim sporazumom za vse države. To delo za ureditev razmer na Balkanu in v Podonavju gledajo italijanski politični krogi z velikimi simpatijami. Pravi, da se to dogaja z vednostjo in s podporo rimske vlade, ki hoče, da se na vzhodu Evrope odstranijo vsi tuji vplivi in ohrani sedanje stanje.

Italijansko časopisje poudarja uspešnost jugoslovanskega posredovanja, katero se v celoti strinja z italijansko-jugoslovanskimi koristmi na tem prostoru.

V zvezi s tem prinaša včerajšnji »Piccolo« članek, da so se že začela obsežna pogajanja med romunsko in madžarsko vlado. Pri teh pogajanjih so bili z obeh strani dani stvarni predlogi za ureditev trajnega prijateljskega razmerja med obema državama.

Bukarešta, 14. oktobra. o. Romunski listi še vedno veliko pišejo o zbliznanju med Romunijo in

Madžarsko in napovedujejo v kratkem najtesnejše sodelovanje med obema državama. Jasnost, ki je nastopila v prostoru med Donavo, Crnim in Egejskim morjem, obljublja še priskrbenje zbliznanje med vsemi južnoevropskimi državami. Romunska vlada si bo z vsemi silami prizadevala vzbuditi v sosednjih državah vtis, da hoče ostati zvesta svoji sedanjí politiki uspešnega sodelovanja med balkanskimi državami.

V zvezi s popustitvijo napetosti, ki je nastopila po odpoklicu vojske z madžarske meje, je bilo veliko število rezervistov poslanih na tritedenski dopust, kar pomeni delno demobilizacijo.

Nemške napovedi o vojnih posvetovanjih med Nemčijo, Sovjeti in Italijo

Nemci še vedno računajo na morebitno premirje

London, 14. okt. o. Londonski radio poroča, da v Berlinu računajo, da bo v najkrajšem času prišel tja sovjetski zunanji minister Molotov in njegov pomočnik Potemkin. Računajo tudi, da bo prišel še italijanski zunanji minister Ciano. V Berlinu tolmačijo ta sestanek za razpravljanje o nadaljnjih ukrepih nadaljevanja vojne. Angleži smatrajo te vesti za pretirane in so mnenja, da Italija ne bo prisostvovala razgovorom med Sovjetsko Rusijo in Nemčijo, ker hoče ostati za vsako ceno nevtralna, kar se tudi vidi iz tega, ko vpliva na balkanske države, da ustanove nevtralni blok, po drugi strani pa noče z ničemer pomagati boljše-viški Rusiji do novega razmaha medtem, ko bi se zahodne države vojskovala.

London, 14. okt. o. Londonski radio poroča, da se kancler Hitler še vedno posvetuje s svojimi svetovalci glede nadaljnjih ukrepov, če Anglija ne bi sprejela pogajanj za splošno mirovno konferenco. Hitler bo te dni obiskal zahodno bojišče in predele blizu belgijske meje, kjer so že skoraj vse mesta izpraznjena.

Posvetovanja med kanclerjem Hitlerjem in njegovimi sodelavci trajajo že 24 ur neprenehoma. V prihodnjih dneh je treba pričakovati daljnosežnih in usodnih odločitev za Nemčijo.

Nazivlje jasnemu angleškemu in francoskemu odgovoru, da ne more priti do premirja, če Nemčija ne ustreže angleškim in francoskim zahtevam in ne da stvarnih poroštev, da bo svoje bodoče

obveznosti držala, se zdi, da nemški krogi še vedno računajo, da ne bo prišlo do brezobzirne vojne. Da so nemški voditelji zavzeli važno stališče, je vzrok v silnem odnevu, katerega je imel Chamberlainov govor med nemškim prebivalstvom.

Nemško ljudstvo je vse do zadnjega živelo v prepričanju, da se Anglija in Francija ne bosta zares vojskovali. Zato bi Nemci silno radi videli, da bi Amerika posredovala v Parizu in Londonu, kar pa ni verjetno, saj je kancler Hitler svoje čase odbil vse posredovalne predloge predsednika Roosevelta.

Po drugi strani bi Nemčija rada dobila za nadaljevanje vojne vsaj delno pomoč Sovjetov in Italije in ne bo morda začela s sovražnostmi prej, preden ne dobi od teh dveh držav jasnega odgovora.

Poslanica predsednika Roosevelta Sovjetom:

Napad na Finsko - napad na ameriško nevtralnost

Washington, 14. okt. o. Rooseveltova poslanica predsedniku vrhovnega sovjetskega sveta Kalininu, v kateri Roosevelt priporoča umirjenost pri pogajanjih s Finsko, je popolnoma v skladu z izročili Zedinjenih držav, ki so v številnih enakih primerih zastavile ves svoj moralni ugled in vpliv, da se prepreči epopad. Zadnji Rooseveltov korak je javno mnenje sprejelo z zadovoljstvom iz sledečih razlogov: 1. Zaradi priljubljenosti Finske, ker ta država uživa splošno spoštovanje; 2. Zaradi tega, ker je posredna grožnja skandinavskim državam povzročila globok vtis, kajti

vsako nasilno dejanje proti Finski bi bilo neposredno naprteno proti skandinavskim državam.

Ker se Amerika kot nevtralna država čuti solidarno z drugimi nevtralnimi državami, bi se zdelo, da je ogrožena nevtralnost ameriških držav, ako bi sovjetska akcija imela za posledico ogrožanje varnosti in nevtralnosti skandinavskih držav. V diplomatičnih krogih v Washingtonu smatrajo, da bo baltiško vprašanje močno vplivalo tudi na debato, ki se vodi v senatu o reviziji zakona o nevtralnosti. Rooseveltovo stališče bo s tem samo podkrepljeno.

Upanje, da se bo zadeva s Finsko mirno uredila:

Sovjeti niso dali Finski ultimata

Helsinki, 14. okt. o. Predsednik republike je podpisal uredbo o obrambi države v nevarnih časih. Po tej uredbi mora pri obrambi sodelovati tudi civilno prebivalstvo obojega spola z vsemi silami in sredstvi.

Izdano je bilo o finko-ruskih pogajanjih v Moskvi obvestilo: Vlada je temeljito proučila sovjetske predloge ter prišla do sklepa, da Finska lahko nadaljuje pogajanja.

Po uradnih vestih finko odposlanstvo v Moskvi ni prejelo od Stalina ultimata, temveč samo spomenico o sovjetskih zahtevah. Uradno obvestilo finske vlade pravi, da so v sodelovanju ministrstva proučevali vse noč poročila načelnika finske delegacije v Moskvi.

Ni še uradnih podatkov o tem, kaj je Rusija zahtevala od Finske. V ameriških krogih v Helsinkih pravijo, da je ameriški veleposlanik Stenhardt dobil, ko je posredoval za

Finsko v Moskvi, vtis, da Sovjetska Rusija želi doseči s Finsko sporazum s prijateljskimi razgovori. Ugledna švedska osebnost je izjavila agenciji Reuter, da bi švedska poslala gotovo svoje čete na pomoč Finski, ako bi bili Aalandski otoki v nevarnosti. Zaradi tega in zaradi finske pripravljenosti bodo morda Sovjeti opustili načrt, da bi svoje zahteve uresničili s silo.

Moskva, 14. okt. V sovjetskih političnih krogih vlada prepričanje, da bodo sedanja pogajanja s Finsko trajala mnogo dalje, kakor so trajala pogajanja z ostalimi baltičskimi državami, najmanj 6 do 10 dni. Finska vlada ni poslala v Moskvo zastopnika s polnomočji ter bo moral finski delegat Pasikivi sproti poročiti vse svoji vladi, če bo to smatral za potrebno. Ameriški korak pri vladi Sovjetske Rusije verjetno ne bo spremenil poteka dogodkov.

Sporazum med Turčijo in Rusijo o Črnem morju in o Balkanu

Nova pogodba bo v najkrajšem času podpisana

Moskva, 14. okt. o. Uradno poročajo: Turški zunanji minister Saradzoglu je bil včeraj popoldne ob 15 sprejet v Kremliju ter je imel z Molotovim ter drugimi sovjetskimi voditelji dve uri trajajoče posvetovanje.

Turški zunanji minister, ki se mudi že četrty teden v Moskvi, je bil včeraj šele drugi pri Molotovu. Neuradno poročajo, da je bil pri včerajšnjem sestanku dosežen med Rusijo in Turčijo sporazum glede pogodbe o vzajemni pomoči na Črnem morju, da pa je Rusija sprejela vse turške

zahteve glede ohranitve sedanjega stanja na Balkanu in glede tega, da ta nova pogodba ne sme vplivati na sporazume, ki jih ima Turčija z Anglijo in Francijo. Turčija je Sovjetski Rusiji ugodila v tem, da se je obvezala, da ne bo pustila nobenih tujih ladij skozi Dardanele v Črno morje, sovjetska Rusija pa ni zahtevala od Turčije, da bi morala ostati nevtralna, če bi se Francija in Anglija zapletli v vojno na Sredozemskem morju.

Pravijo, da bo nova pogodba med Sovjeti in Turčijo takoj podpisana in da bo turški zunanji minister še danes odpotoval v Ankaru.

Dr. Kramer zaveznik - komunistov

Današnje »Jutro« se zaletava v naše včerajšnje poročilo o tem, da skuša dr. Kramer spletkariti proti slovenski avtonomiji. Na to zaletavanje mu bomo odgovorili prihodnjič, danes samo nekaj vrstic o tem, da nas »Jutro« dolži laži in cinizma, ker smo zapisali, da je dr. Kramer politični zaveznik komunistov.

Pri zadnjih volitvah je dr. Kramer sklenil volivni sporazum z vsemi skupinami slovenske ljudske fronte, ki je, kakor povsod, delo Kominterne, in nastopil na isti fisti z marksističnimi zastopniki dr. Jelencem, Jurijem Stankom itd.

V dr. Kramerjevi stranki igra še vedno važno vlogo zlasti kot organizator mlade JNS bivši komunistični poslanec Milan Mravljec. V nepolitičnih organizacijah, ki so v Sloveniji podvržene vplivu dr. Kramerja, je prišlo do ponovnih odkritij o komunizmu in so bile s tem v zvezi odstavljene celo upravnokaterih sokolskih društev.

Ljubljanska Tiskovna zadruga, književno in izdajateljsko podjetje dr. Kramerjevega tabora, izdaja revijo »Ljubljanski Zvon«, ki je zadnja tri leta usmerjena docela marksistično in sodeluje v

Zatišje na zahodu

London, 14. okt. Angleška vojska je sedaj pripravljena nastopiti proti kakršnikoli nemški ofenzivi. Čas postaja za operacije vedno slabši. Hitler pa ne more čakati pomladi. V zvezi s tem pričakujejo zavezniki v bližnjih dneh nemško ofenzivo. Ako bi se ofenziva začela, bo zavezniška vojska pripravljena.

Ker ni na zahodnem bojišču v zadnjih 24 urah nobene nemške aktivnosti, se sprašujejo, ali ni to mir pred viharjem ter priprava za ofenzivo po izvedenih oglednih poletih. Pokret nemških čet ni velik. V zadnjih dveh tednih so Nemci zbrali za Siegfriedovo črto čete, ki bi se udeležile ofenzive. Vendar se zdi, da še ni zadostno čet, da bi polzkusili predor proti zapadu.

Pri Sardiniji je moral zasilon pristati francoski bombnik. Italijanske oblasti so letalo zaplenile, posadko pa internirale.

njej kot glavni sodružniki najvidnejši slovenski komunistični razumniki, razen tega pa tudi sodružniki iz Sovjetske Rusije.

Naj »Jutro« torej odgovori, ali je dr. Kramer zaveznik komunistov ali ni?

Vesti 14. oktobra

Francoski listi prinašajo predlog, da bi francoski narod omogočil sezidati kje v Franciji za Poljake novo Varšavo, ki bo nosila ime »Varsovie en Francec. Iz Nemčije pa prihajajo vesti, da bodo Nemci Varšavo postavili na drugem kraju, ker je sedanja poljska prestolnica tako strahovito uničena, da je ne velja obnovljati.

Ob prihodnji ofenzivi proti Angliji in Franciji je verjetno, da bodo Nemci uporabili tudi stropne pline. O tem pričajo razne vesti nemškega tiska, ki pravi, da so Angleži na Poljskem proti Nemcem uporabljali tudi plinsko orožje.

Nemčija uradno zavrača vesti, da bi se Litva s pomočjo Sovjetske Rusije pripravljala na to, da bi od Nemčije zahtevala vrnitev Memela, katerega so ji Nemci zavzeli po zasedbi CSR. Nemci pravijo, da je ta vest smešna. Verjetno pa je, da bi Rusi hoteli tudi v Litvi imeti veliko in varno pristanišče za svoje bojne ladje.

Voditelj nemške policije Himmler je včeraj odpotoval iz Italije, kjer je imel tri dni trajajoče posvete z voditeljem italijanske policije Bochinijem. Zdi se, da je Himmler skušal zvedeti, kako bi italijanski narod sprejel misel na to, da bi Italija šla zdaj vojaško pomagat Nemčiji.

Tri nemške podmornice so včeraj potopili Angleži, kakor pravi uradno poročilo mornariškega poveljstva. Del posadke so rešili, med drugim kapitana neke nemške podmornice, ki se mu je prvemu posrečilo priti iz potapljaljoče se ladje. S tem bi bila uničena že četrtna, to je 15 od vsega števila nemških podmornic.

Tuje podmornice, velike in male, so videli te dni pri Antilskih otokih v srednjem morju.

Predsednik francoske republike Lebrun je včeraj obiskal vrhovnega poveljnika francoske mornarice Darlana. Ta mu je poročal o dosedanjem vojnem delu mornarice.

Neka danska ladja je včeraj pobrala iz morja štiri nemške letalce, ki so se po napadu na angleško brodogradnjo morali s poškodovanim letalom spustiti na morje.

30 holandskih parnikov s 171.000 tonami blaga čaka v južnoangleških pristaniščih, kjer so jih ustavili zaradi suma, da vozijo blago za Nemčijo.

Gospodarska pogajanja med Sovjeti in Nemčijo ugodno napredujejo. Sovjetska vlada je sklenila ustanoviti poseben komisariat za nafto in premog, v čemer vidijo znamenje, da hoče Rusija povečati svoj izvoz tega blaga.

Evropska donavska komisija je imela včeraj v Bukarešti prvo sejo.

Vrhovni svet romunske stranke narodnega prepoveda je sklican za ponedeljek, 16. oktobra. 16. oktober je rojstni dan kralja Karola.

Tri sovjetske križarke najnovejše izdelave sta pod poveljstvom kapetana vojne ladje Petjuhuva prispele danes v Tallin na uraden obisk estonske vladi. Po izmenjavi pozdravnih strelah so bili protokolirani obiski. Ruske vojne ladje bodo ostale v Tallinu več dni.

Kongres ameriških delavskih industrijskih organizacij je soglasno spet izvolil za predsednika Johna Servisa.

V zahodni Sibiriji in sovjetski Srednji Aziji vlada velika vročina. Tako je toploter kazal v Taškentu 30° C. Prebivalstvo je spel začelo nositi poletne obleke. Taka vročina je v tem času v teh krajih zelo redka. Tudi v Evropi vlada ponekod izredna vročina...

Angleško mornariškega ministra Churchilla toži ravnatelj nekega velikega newyorškega lista pred vrhovnim sodiščem v New Yorku, češ da je minister izjavil, da je list prinesel neke njegove izjave, katerih ni nikdar dal.

2000 ameriških državljanov čaka v raznih holandskih mestih na parnike, da bi se vrnili v domovino.

Italijanska vlada je prepovedala italijanskim ter tujim ladjam dostop v vojno pristanišče Augusta na Siciliji ter v vode okoli utrjenega otoka Pantelleria.

Madžarski industrijski minister je prepovedal uporabo bakra, nikla, svinca in kositra za zasebne potrebe.

Predsednik Združenih držav Roosevelt je poslal predsedniku zveze sovjetskih republik Kalininu osebno pismo zaradi Finske.

Z angleško mornarico sodelujejo v Severnem morju tudi trije poljski rušilci, ki so ušli iz poljskih pristanišč med vojno.

Včeraj se je začela razprava proti francoskim komunističnim poslancem pred vojnim sodiščem v Parizu. Poslanci so obdolženi vojninstva in veleizdaje. Komunisti niso hoteli sodniku ničesar priznati.

Angleško mornariško poveljstvo poroča, da je veliki nemški parnik »Kap Nortec« bil sivo perbarvan in da je vozil pod švedsko zastavo. Vozil je iz Južne Amerike volno in drugo blago. Parnik so pred nekaj dnevi ujele angleške bojne ladje, ki love podmornice po južnem delu Atlantskega oceana.

Nemške podmornice so prvi teden vojne potopile 65.000 ton angleškega in francoskega brodogradnje, drugi teden 46.000 ton, tretji teden 21.000 ton, četrty teden 9000 ton, peti pa samo 8760 ton.

Vsa nemška propaganda v tujini je odslej podrejena zunanjemu ministrstvu in ne bo do sedanjega propagandni minister dr. Göbbels imel nanjo nobenega vpliva.

Finski zunanji minister Erkkö bo danes ali jutri imel govor za Ameriko. Govor bodo v Ameriko prenašale švicarske postaje, ker so Nemci prenos odklonili.

Finska lahko mobilizira poleg dosedanjih tristo tisoč še 150.000 vojakov, ki so vsi izurjeni in dobro oboroženi.

Vsi poljski državljani v Kanadi so se morali prijaviti za vojaško službo.

Nemška vlada pripravlja izjavo tiskovnega voditelja dr. Dietricha, češ da Nemčija ne prosi Amerike za posredovanje, marveč da je le prepričana, da bi Amerika lahko posredovala, če bi hotela.

Novi napadi na angleške in francoske trgovske ladje

Newyork, 14. okt. Nemci poročajo: United States Line je prejela radiogram z ameriške potniške ladje »Predsednik Harding«, da je rešila 63 članov posadke angleške tovorne ladje »Hepsonspole«. Ladja »Predsednik Harding« je skušala nato priti na pomoč francoski ladji »Emil Miquet« ki je začela goreti. »Emil Miquet« je plul iz Texasa v Le Havre s petrolejem ter je ena največjih petrolejskih ladij na svetu, ki ima 14.115 ton.

Začetek belgrajskega velesejma

Belgrad, 14. okt. o. Trgovinski minister dr. Ivan Andres je danes dopoldne odprl belgrajski velesejem. Na tem velesejmu razstavljajo skoraj vse države, ki imajo lastne paviljone, med njimi Turčija, Madžarska, Italija in Romunija. Prav tako bo danes odprt tudi novo zgrajeni nemški paviljon.

Sin bivšega nemškega cesarja je pobegnil iz Nemčije

Pariz, 14. okt. m. »Paris Midie« in drugo časopisje v Franciji objavlja vest, da je knez Eitel Friderik, drugi sin bivšega nemškega cesarja Viljema II., zapustil Nemčijo in odšel v Švico. Računajo, da je knez odpotoval iz Nemčije zato, ker je izgubil zaupanje v nadaljni potek dogodkov in ker računa s hudimi razmerami, v katere se podaja Nemčija z vsakim dnem, ko se vojna nadaljuje.

Bolgarsko sovjetska pogajanja so zastala

Moskva, 14. okt. Voditelj bolgarskega civilnega letalstva polkovnik Bojdev, ki je vodil v Moskvi pogajanja za uvedbo redne letalske zveze med Moskvo in Sofijo, poleg tega pa je imel tudi politične posvete, je odpotoval v Bolgarijo. Sporazum o uvedbi te zračne zveze ni bil podpisan, ker je sovjetska vlada zaposlena z drugimi nujnimi in važnimi diplomatičnimi razgovori. Zaradi tega se bodo pogajanja nadaljevala pozneje ter bo polkovnik Bojdev ali kdo drugi spet odpotoval v Moskvo. Trdijo, da bi nova zračna zveza šla po črti Sofija-Burgas-Simferopol-Moskva.

Sestanek poglavarjev severnih nevtralnih držav

Stockholm, 14. okt. o. Švedski kralj je povabil daneškega in norveškega kralja ter predsednika finske republike na sestanek v Stockholm 18. t. m. Državne poglavarje bodo spremljali tudi zunanji ministri. Natančen epored tega sestanka še ni določen. Državni poglavarji in zunanji ministri bodo pri tej priliki obravnavali vsa vprašanja, ki jih je za severne nevtralne države sprožila sedanja vojna, zlasti pa vsebolj nevarno poseganje sovjetske Rusije v pokrajine okrog Baltijskega morja.

Dr. Maček pravi, da bodo volitve v narodno skupščino pred volitvami v hrvaški sabor

Delo za prenos pristojnosti na banovino Hrvatsko poteka naglo

Zagreb, 14. okt. m. Podpredsednik vlade dr. Maček je včeraj vodil sejo vodstva KDK koalicije, na kateri so pretrgali politični položaji. Ob tej priložnosti je dr. Maček podal pregled dela vlade in dela za prenos poslov na banovino Hrvatsko. To delo je zelo težko in združeno z ogromnim materijalom, toda razvija se normalno. Nato je dr. Maček razlagal potrebo volitev v senat ter rekel, da se ni končevalno določeno, ali bodo volitve skupne nastopile pri volitvah s skupno listo. Dokler se to vprašanje ne bo uredilo, ostane v ospredju možnost, da bo KDK koalicija nastopila na Hrvaškem samostojno. Prav tako je akutno vprašanje parlamentarnih volitev. Po Mačkovem mnenju bodo najprej skupščinske volitve, nato pa šele volitve v hrvaški sabor, da ne bi nastala anomalija, da bi banovina Hrvatska imela svoj sabor poprej, kakor pa vsa država svojo skupščino. Dr. Maček je dalje dejal, da je

pravosodnemu ministru dr. Markoviču izročil svoje načrte za volivni zakon glede volitev za skupščino in hrvaški sabor. Ti načrti imajo popolno demokratično obeležje. Ljudstvo se čim dalje bolje zivlja v novi položaj, ker se vse razvija normalno. Govoril je tudi o svojem obisku pri patrijarhu srbske pravoslavne cerkve dr. Gavrilu in pri obolem predsedniku demokratske stranke Ljubi Davidoviču. Končno je govoril tudi o politični okrožnici, katero je poslal svojim bivšim poslancom in funkcionarjem HSS za orientacijo v novem položaju. Ta okrožnica je imela najprej zaupen značaj, sedaj pa je bila objavljena, da bi se preprečile razne vesti, ki jih skušajo razširiti med ljudstvom nasprotniki sporazuma. Dr. Maček pristavlja, da je ugotovil v Belgradu absolutno objektivnost pri vseh vodilnih krogih, in zato upa, da se bo vse delo razvijalo za naprej v najboljši smeri.

Gozd - prijatelj revnih ljudi

Ljubljana, 14. oktobra.

Gozd je prijatelj reveža tudi v najhujši stiski. Revož, ki nima ničesar jesti, nikjer nič dobiti, se zateče v gozd. Ne samo na jesen, temveč skozi vse leto.

Znane so žaloigre, ko so osorni logarji raznih nemških plemenitih gospodov prijemali stare ženske, mladino in tudi moške, ki so nabirali, oziroma se nabirajo suhljad v starih fevdalnih gozdovih. Žaloigre divjih lovcev pa so tako in tako znane.

ln vendar je gozd še vedno ostal dobrotnik revnih ljudi. Da, celo v Ljubljani. Malo je gozdov okoli Ljubljane. Nekaj gozdičja je na Gradu, nekoliko na Rožniku in nekaj na Golovcu. Mestna občina ima tudi majhen gozdič okoli vodovoda v Klečah na Posavju. Oddaljeni so gozdovi na Krimu, na Šmarni gori, na Rašici, okoli polhovgrajskih in vrhniških hribov, prav tako gozdovi na kresniški strani, še bolj oddaljeni pa so seveda gozdovi v oddaljenih planinah.

Gozdovi, ki spadajo v občino Ljubljano, so zaščiteni. Nihče ne sme tu več zidati, nihče tudi ne sme posekati drevesa brez dovoljenja. Tudi skromna divjačina, ki živi na Gradu, Golovcu ali Rožniku, to so po večini verveice iz zajci, redkokdaj kakšna srna, so sedaj varni pred mestnimi psi, ki ne smejo več neprivržani v te gozdiče. Zato pa so te gozdiči dobrodošli ljudem.

Pod Golovcem živi stara ženska, ki bi si rada preskrbelja nekaj kurjave za zimo. Poslušala je dober nasvet in odšla v gozd po neznatno kurjavo. Nabrala si je polno smrekovih in borovih storžev. Sedaj jih morda nosi iz Golovca na svoj dom, in upa, da jih bo nabrala toliko, da se bo mogla greti z njimi čez vso zimo.

Revna družina vojaškega obveznika še ni dobila podpore. Mati štirih otrok je prestela ves svoj denar in ugotovila, da ima samo — 1,75 din gotovine. To je bila vsa njena gotovina. Kako nasiti štiri otroke. Mati je dopoldne šla v golovski gozd, tam našla dva lepa jurčka ter se nato vrnila takoj domov. Pol ure pred polno pa se je med dežjem prikazalo v najbližji trgovini blede dekletce, ki je reklo trgovcu klasične besede: »Mama prosi za pol kilograma kafe!« Trgovec je odtehtal kašo in preštel sedem kronic, dekletce pa je odhitelo v dež s polomljenim dežnikom. Družinica je imela popoldne prav izvrstno gobovo kašo...

V zgodnji jeseni so gozdički okoli Ljubljane mrgoleli nabiralcev borovnic. Borovnice so sadeži, ki ne zaleže zadosti za hrano, vendar pa se da z njim izvrstno posladkati. Ljubljanske borovnice seveda niso bile take, da bi jih mogel kdo prodajati na trgu, ker so bile podedelke boljše, bolj polne in neprimerno cenejše.

Ljubljanski otroci so morali nabirati po Golovcu ali Rožniku po vse popoldne, da so nabrali nekaj litrov borovnic, ki so jih pa sami radi pohrustali.

Sedaj zori zlahkni kostanj. Ta kostanj ni prav nič zlahkni, temveč je droben in skromen ter bo preteklo še dolgo časa, ko bo naš domači kostanj cepljen z maronijem, in ko bodo tudi naši gozdovi dajali bolj debele kostanjeve plodove.

Vendar, ali veste, da je mnogim revnim družinam, zlasti v predmestjih, mesec oktober zafajen mesec? Družina si nabere na Rožniku ali Golovcu sedaj kostanja, si ga na smrekovih storžih skuha, iz praznega jecmena in zrnca saharina (kako je prišla do njega, ne bo povedala) si napravi kavo in, če ima skorjo kruha, je sita.

Predrzni mladi fant gleda drugo jutro okoli sebe, da ne bi srečal kakšnega svojega meščana.

skošolskega učitelja. Nato naglo spleza na drevo v drevedu in sklati kolikor mogoče divjega kostanja. Divji kostanj naloži v vreče in ga z vozičkom odpelje ob ugodni uri na Sv. Petra nasip, kjer je trdka Rohrmann. Že dolga leta kupuje divji kostanj; letos ga plačuje po 0,15—0,25 din kg. Bajne potrebujejo divji kostanj, ki ima mnogo škroba, za razna čistila in in razkuževalna sredstva. Deček, ki nabere čez dan veliko vrečo kostanja, je zvečer v lasti dobrih dveh kovačev, in more dati zvečer očetu za pijačo in tobak, materi pa za kašo in za ješprenj, pa še zase ima za zvezek ali za popoldansko kino predstavo. Kako ponosen je tak junak!

Da, gozd, pa še celo dreved, sta tudi v jeseni dobrotnika revnih ljudi.

Ljubljana od včeraj do danes

Ljubljana, 14. oktobra.

Sahovski brzoturnir za prvenstvo Ljubljane

Snoči je bil v »Zvezdi« šahovski brzoturnir za prvenstvo Ljubljane, ki se da je udeležilo 12 najmočnejših ljubljanskih šahistov. Po dogovoru med ljubljanskim šahovskim klubom, Centralnim šahovskim klubom in šah. klubom »Triglava« bo takšen turnir odsejal naprej vsak mesec. Turnirjev se bodo udeleževali zastopniki posameznih klubov, ki bodo izbrani na klubskih kvalifikacijskih turnirjih.

Snočni turnir je potekal v znamenju silno ostrih in srditih borb. Nobena ponudba za remis ni bila gladko sprejeta in šele po praktičnem dokazu so igralci pristajali na delitev točke. Brez poraza si je osvojil prvo mesto Ciril Vidmar, ki je dosegel 9 in pol točke. Igral je v vseh partijah zelo močno. Drugo mesto je zasedel mladi, nadarjeni Puc s 7 in pol točke. Tretje in četrto mesto si delita mojster Furlani in Šiška s 6 točkami. Furlaniju je nekaj nesrečnih porazov vzelo prvo mesto, dočim se je Šiška, ki je bil do predzadnjega kola neporažen, poslabšal položaj na tabeli s porazoma proti Hrenu in Požarju. Zlato sredino sta zasedla Požar in Sikošek s 5 in pol točke. Spodnjo polovico tabele pa so zasedli Preinfalk, Sorli, Gerzinič, Iskra in Marek, ki so si nabrali vsak po 4 in pol točke. Za Preinfalka in Sorlija pomeni ta neuspeh nepričakovano presenečenje. Za zadnje mesto na tabeli je bilo prav do poslednjega kola več reflektantov, toda nekaj nesrečnih porazov, oziroma srečnih zmag nasprotnikov je prineslo zadnje mesto Hrenu, ki pa se je v vseh partijah žilavo boril.

Šahovski klub »Triglava« snoči ni nastopil, zato je bila borba v znamenju dvoboja med LSK in CSK. Dvoboj je dal glede točk, ki so jih osvojili igralci vsak za svoj klub, zanimiv izid 33 : 33. Dvoboj klub proti klubu pa je dal prav tako neodločen izid 18 : 18.

Otroček se je opeknel do smrti

Nadzorstvo staršev nad majhnimi otroki je zelo težavno, posebno v družinah, kjer sta oba roditelja prisiljena hoditi na delo. Zlasti pa je težko obvarovati otroke pred ognjem. Včeraj je ljubljanska bolnišnica sprejela tri male ponesrečence, ki so jih zadelo nezgode pri štedilniku, odnosno pri ognjišču. Iz Tržiča so pripeljali v hudih opeklinah poldrugo leto staro Marijo Pavškovo, hčerko kovaškega pomočnika. Oče je bil na delu, mati pa je bila doma s tremi otroci v kuhinji. Otroci so stari 4, 3 in poldrugo leto. Za nekaj hipov jih je pustila same v kuhinji, toda to je že zadostovalo,

Drobne zagrebiške

Zagreb, 14. oktobra. Svobodne volitve v zagrebško industrijsko zbornico napoveduje zbornični komisar dr. Čekuš, katerega je na željo industrije postavil ban dr. Šubišić. Te volitve naj omogočijo, da se tudi v industrijski zbornici uredi razmere v skladu z novo ureditvijo države.

Zagrebska trdka Filip Deutsch (ime izdaja Jude) je darovala velike količine drv za številne zagrebške živekoljubne, socialne, dijaške podporne organizacije ter za kulturna društva. Vsem je razdelila med 55 organizacij 31 ton drv brezplačno.

Komisar Osrednjega urada za zavarovanje delavcev, dr. Gašparac, je poslal v pokoj ravnatelj zagrebškega okrožnega urada za zavarovanje delavcev dr. Ante Mudričina, ki je bil pred letom postavljen na to mesto s podporo činiteljev, ki niso uživali podpore hrvaškega naroda. Prav tako je komisar premedil ravnatelja okrožnega urada v Osijeku Dragana Goluba po potrebi službe v Subotico.

Na mednarodni razstavi fotografskih slik v Zagrebu so odnesli največ odlikovanj Američani, nato pa slede Nemci, Italijani, Belgijci, Madžari, Angleži, Japonci, Argentinci in končno Jugoslavlani, od katerih pa se je razstave udeležilo le malo številno. Od Slovencev je dobil bronasto kolajno Peter Kocjančič.

Preosnovno jugoslovanske zimske športne zveze, katere sedež je v Ljubljani, zahtevajo hrvaški smučarji. Najprej pravijo, da bo to v skladu s preosnovno ostalih športnih zvez, ki so se morale prilagoditi novi ureditvi države, potem pa menijo tudi, da so si Slovenci priborili v tej zvezi preveč nadvlade in da so prepuščali razvoj smučarskega športa v drugih krajih samemu sebi. Ob enem predlagajo, da se ukine naslov Jugoslovanske zimske športne zveze, češ, da ta naslov nima več prave vsebine, saj v zvezi niso vključeni drugi zimske športi kakor pa smučanje in skakanje. Zato naj se nova zveza imenuje »smučarska zveza«. Če ne bo sedanje vodstvo zveze pripravljeno ustreči tej zahtevi, pa bodo hrvaški smučarji enostavno ustanovili svojo zvezo in s prejšnjo zvezo prekinili stike.

Da se je pripetila nezgoda. Poldrugoletna Marija se je splezila po vseh starih do štedilnika, ki je bil zakurjen. Otrok je začel olupavati ključko pri štedilniških vratih. Naenkrat so se vrata odprla in po otroku se je vsula žerjavica, od katere se je vnela obleka, tako da se je otrok spremenil v živo bakljo. Na klice vseh treh otrok je prihitela mati, ki je brž pogasila gorečo obleko, toda otrok je že dobil smrtonosne opekline. Prepeljal so ga v ljubljansko bolnišnico, kjer so se zdravniki zelo trudili, da bi mu rešili življenje. Toda ves trud je bil zaman, mala Marija je davi podlegla opeklinam.

Druga nezgoda se je primerila v Preserju na Notranjskem. Sedemletni kočarjev sin Mavc Peter je materi po svoje pomagal pri kuhanju v kotlu. Sedel je pri kotlu in držal noge na deski, ki je bila nad kotlom. Ko je mati za trenutek odšla ven, se je deska izmaknila in Petru sta zdrknili nogi v vrelo vodo. Z nevarnimi opeklinami so ga pripeljali v ljubljansko bolnišnico.

Petletna Anica, hči delavca Plankarja iz Ljubljane, pa je včeraj popoldne doma zlezla na štedilnik, da bi se grela. Pri tem pa ji je spodrsnilo, da je padla in si ob robu štedilnika presekala desno lice.

Drobna kronika

Koščke ogledala je jedla. V policijskih zapisih je sedela 26 letna brezposelna plotilja Gale Franciška. Najbrže ji je postalo nekoliko dolgčas in si je začela spremembe in boje hrane ter nege v bolnišnici, zato je razbila svoje žepno ogledalo in pričela požirati kose stekla. Pri tem pa so jo zalotili in prepeljali v bolnišnico. Ko so jo v bolnišnici vprašali, zakaj je to storila, je odgovorila, da za »hece«. V bolnišnici jo bodo morali operirati.

Razne nesreče in poškodbe. Ko je tehtala v mlino otrobe, se je 27 letni posestnikovi ženi Pompe Terenzi iz Jurklostra po nesreči jezike tehtnice zataknil v desno oko in ga ji nevarno poškodoval. — 53 letna preužitkarica Nunar Ivana iz Golice pri Radovljici je padla s kostanja in si zlomila desno nogo. — 50 letni posestnik Kreger Franc iz Štepanje vasit se je po nesreči prerezal dve kiti na roki.

73-letni stari je s sekuro razbil glavo svojemu nasprotniku v Vuretu pri Petrinji. Nedavno je vaški starišina Rujevič izgubil iz vasi. Po treh dneh pa so pastirji odkrili njegovo truplo v gozdu. Glava je bila vsa razbita. Medtem ko so morila iskali, pa se je sam prijavil oblastem 73-letni Galijan, ki je povedal, da je Rujeviča ubil v silobranu. Pokazalo se je, da je bil nesrečnik zadan udarec od zadaj. Kaj je bil povod zločinskemu dejanju starca, katerega so sicer poznali kot mirnega in poštenega človeka, pa še niso mogli ugotoviti.

Filmi,

ki jih velja videti... ali ne videti

Ženska kaznilnica (Union). Življenje za omrežjem in njegov odmev po vrtni v svet nudi mnogo hvaležnih snovi za leposlovje in film. Francoski film pod gornjim naslovom, posnet po istoimenskem romanu, odkriva zgodbo dveh deklet, ki sta se po nedolžnem znašli za jetniškimi zidovi; Regina, ker je prevzela nase krivdo svojega ljubimca, Julietta zaradi sodne zmote. Med njima se v kaznilnici razvije prišerno prijateljstvo. Julietta se prva vrne med svet. Posreči se ji izogniti nevarnostim in zapluti v varen pristan zakona. Tudi Regina se vrne na svoj Montmartre. Njen ljubimec, oduren apaški tip, prične izsiljevati Julietto zaradi njene skrivnosti. Regina ju nekoč zaloti in v misli, da Julietta zapeljuje njenega Dedeja, strejla nanjo. Juliettin mož izve za preteklost svoje žene, za njeno trnjevo pot iz ust svojega prijatelja-pisatelja, ki se mu je Julietta zaupala. V svoji ljubezni ji oprosti, Regina pa mora do smrti za omrežje. — Močna in pretresljiva drama, v kateri se križajo človeške strasti s plemenito dobrotjo. Osrednjo podobo Regine, dekleta z Montmartra, z ognjevito ljubeznijo, ki se žrtvuje in ne pozna nobene zapreke, je dala čudovita Viviana Romance. Julietto, skromno, nepokvarjeno in preprosto naravo, je z mnogimi plemenitimi potezami predstavila Renee St. Cyr. Tudi moški igralci so na mestu. Ves film preveča dosledna, ponekod brutalna, a povsod človeško podana realistična življenjska nota, ki daje sodobnemu francoskemu filmu glavno umetniško vrednost.

»Simfonija življenja« (Kino Matica). Tak je pri nas naslov nemškega filma »Es war eine rauschende Balnacht«. O filmu najprej dve pripombi: Filmski narodi imajo vsak svojo bolezen. Tako hočejo n. pr. Italijani vedno predstavljati v filmu Amerikance, Amerikanci Francoze, Nemci pa Ruse, čeprav jim je to spričo nešteti dokazov popolnoma nemogoče. O tem nas omenjeni film še enkrat porazno prepričuje. Druga pripomba pa bi bila, da imajo Nemci za take glasbeno-zivljenjske filme enega samega režiserskega mojstra in to je Willy Forst.

»Simfonija življenja« je po nemško zasnovan film o ljubzenskih dogodivščinah velikega ruskega skladatelja Čajkovskega. Zgodovinska in življenjska dejstva v filmu so popolnoma ponarejena in preobrnjena, igralsko in režijsko pa je film v treh četrtinah, razen čudovito podajane godbe iz del Čajkovskega karikatura Rusov. Karikatura pa ni umetnost. Rus ni narava za enodimenzionalno duševnostjo, zato ga more v umetnosti primerno podajati samo Francoz.

Delo je prikazano s precejšnjim režijskim bleskom, toda manjka mu tiste človečnosti, ki je lastna sleherni umetnosti. Drži, da je Čajkovskega zgodba sama po sebi tudi v tem filmu tragična, da je zveza med ljubzeneko tragiko in umetniškim ustvarjanjem privlačna, da je godba čudovita, toda vse to ne opravičuje brutalnih umetniških in časovnih napak, kakor je na primer inflacijska popovka Katarine Murakine, ki bi padala v »splozko vzdusje kakih Marlenin filmov izpred petdesetih let. In vse, kar je v tem filmu sprejemljiva ter lepega, še zdaleč ne daje Zarah Leandrovici opolovičila, da poldrugo ura promenera na platnu svojo mrtvaško maso — kljub temu, da ima čulovit glas in da zna čudovito prepevati celo soglasnike.

Zagrebska delavska zbornica razpuščena

Zagreb, 14. okt. Ban banovine Hrvatske je s svojim odlokom razrešil dolžnosti vse dosedanje člane Delavske zbornice v Zagrebu in njihove namestnike. Obenem je postavil nove člane in tudi njihove namestnike. V celem je bilo imenovanih 60 članov in prav toliko namestnikov, vendar pa zaenkrat še ni razvidno, katerim strokovnim organizacijam pripadajo novi člani Delavske zbornice. Skoraj verjeten pa je sklep, da so najmanj v veliki večini člani Hrvatskega radniškega saveza, ki je člen dr. Mačkovega hrvaškega narodnega gibanja. V dosedajni upravi so imeli veliko večino socialisti, ki so si tam uredili tudi zbornico kot prekrivališče za svoje voditelje, ki so preradi zapirali vrata v zbornico drugim delavskim organizacijam, zlasti pa HRS-u, ki se je zadnja leta razvil v najmočnejšo delavsko organizacijo na Hrvaškem.

Zanimivo bo slišati, kaj bodo k temu rekli salonski socialisti, ki nočejo priznati, da so izgubili tla pod seboj, in se vedno kot fanatični nasprotniki demokracije sklicujejo na demokratska načela, ki bi morala po njihovem mnenju veljati tudi v Delavskih zbornicah. Čeprav so vedno znali poudarjati demokratičnost hrvaških narodnih voditeljev, bodo morali spoznati, da je marksizem nesnaga, katero hočejo tudi na Hrvaškem počistiti iz svojih ustanov in zavodov.

Zdaj je Rockyja premagalo. Začelo ga je dušiti v grlu.

Jerry ga je prijel skozi mrežo za dva prsta in mu jih stisnil!

»Tudi če bi bil zaprt sto let, te bom našel.«

Prijatelja sta umolknila, bilo jima je dobro, ko sta si tako potrdila, da bosta ostala, kar sta si bila.

Potem je povzel besedo Rocky:

»Jerry, boš prišel na mojo razpravo?«

»Bom. Pa nikar ne jemlji vse krivde nase. Tega nočem, tudi jaz sem bil tam!«

»Tepec,« je dejal Rocky.

Jerry je bil trdovraten:

»Slišiš, nočem, da boš samo ti v luknji. To ni pravica!«

Rocky se je zdaj razjezil in zarenčal:

»Tak molči, ali pa ti jo prislinim, da te bo odneslo z okna. Hvali Boga, da si se zlizal!«

A Jerry se ni udal:

»Menj te bodo kaznovali, če tudi jaz priznam, da sem bil zaven.«

Toda Rockyja ni bilo moči prepričati:

»Je že dobro tako, kakor je. Če mene zapro, nimam kaj izgubiti. Sam sem na svetu, kakor kanton ob cesti. Ti imaš mater. Čemu bi ji delal žalostne ure?«

Jerry je zamahnil z roko:

»Eh, kaj!«

Rocky je hotel pogovor obrniti drugam:

»Pustiva to! Kaj hočemo, imel sem smolo.«

Jerry je še enkrat poskušil ugovarjati:

Angeli garjevih lic

Roman s slikami

»Če bi bili prijeli mene, bi me ti zadržno ne bil pustil samega!«

»Saj nisem norec, da bi se sam ova-dil. Nikdar! Zaprni si, tovariš: ne pu-siti nikdar, da bi te kdo izkoriščal. Tudi prijatelj ne!«

Umolknila sta. Čez čas je dejal Rocky,

in videti je bilo, da mu je težko:

»Nekaj bi te prosil, Jerry. Saj ne boš zameril...«

Jerry se je podvizal z zagotavljanjem:

»Kar govori, kaj bi rad, zate vse...«

»Prosil bi te, če bi...«

Tedaj je zadonel s ceste žvižg. Izza

ogla je prišel čuvaj. — Ko je zagledal

Jerryja ob mreži, je planil proti njemu.

»Zbogom, Rocky!« je zavpil Jerry ter

zdrsnil na tla in se zapodil v tek.

Rocky je gledal za njim in solze so

mu prišle v oči.

Jerry pa ni nikdar zvedel, kaj bi mu

rad naročil prijatelj.

»Dobro, aneženec. Kmalu ga bomo

spet zgali.«

To je bilo za dvajset let njuno edino

srečanje.

Prva obsodba, katero je dobil Rocky

zaradi vloma v vagon s peresi, se je

glasila:

»Tri leta poboljševalnice v Washing-tonu.«

Za sodbo, ki je bila kratka, so prišla

tri dolga leta v mračnem zavodu. Foto-

grafiranje od strani in v obraz, prstni

odtisi, popis prejšnjega življenja, mere

višine, teže, obsega — skratka, vse ti-

sto, s čemer se začnejo prvi koraki na

poti zločina.

Rocky je vse to prenašal z zaprtimi

oči in atinjenih zob. Takoj v začetku

gače, kakor so to delali državni vzgoj-

niki v poboljševalnici.

V začetku se je odkrito upiral. Ko

pa je videl, da mu to prav nič ne po-

maga in da ga bodo že ukrotili, kakor

so jih toliko drugih, se je potajil in se

delal dobrega. Vse čas ni mislil drugega,

kakor na to, kdaj bo zasijal dan, ko bo

lahko zapustil mračno kaznilnico in se

spet oddahnil pod veselim, prostim ne-

bom, ko bo spet sam svoj goepod in

hodil, koder se bo njemu zdelo.

Prišel je nazadnje, po neskončnem

čakanju in morečem čemenuju, ta dan.

Rockyja so po vzpodbudnem govoru

zavodekega duhovnika in po lepih be-

sedah upravnika kaznilnice odpustili kot

»popolnoma poboljšane«. Tako so vsaj

mislili tisti, ki so ga tri leta poboljša-

vali, ne po načelih pameti in vere, mar-

več po zapovedih državne močdrosti.

Da spričevalo o pobolšanju ni točno,

je dokazal Rocky najprej s tem, da je

kreplek in debelo pljunil na vrata kaznil-

nice, ko so se zaprla za njim. Kmalu pa

je dobil priliko, da je to še prepričli-

veje in stvarneje dokazal.

Brž ko je prišel iz kaznilnice, je začel

takoj iskati tovariše, da bi obnovil nek-

danjo tatinsko družbo, seveda v pa-metnejšem in

Od tu in tam

Podpredsednik dr. Maček in notranji minister Stanoje Mihalič sta se te dni mudila v Zagrebu. Notranji minister Mihalič se je udeležil pogreba umrlega časnika Stana Stanojeviča, nato se je v banski palači udeležil konference, pri kateri so bili navzoči še dr. Maček, ban dr. Subašić in armadni poveljnik v Zagrebu general Nedeljković.

O potrebi takojšnjega razpisa parlamentarnih volitev se še naprej razpisuje hrvaško časopisje. Sedanje razmere označuje kot najbolj primerne za to, da se stabilizira naše notranje politično življenje s tem, da se izvedejo volitve in spe upostavi normalno in ustavno politično življenje. Če ni narodne skupščine, se tudi senat ne more sestati, pa čeprav bi se izvoljen prihodnji mesec. Hrvaško časopisje smatra tudi sedanjost kot najbolj pripraven, dokler se niso začeli s svojim rušilnim delom razni podtalni elementi. Parlament je potreben, da zastopniki ljudstva prevzamejo potrebno odgovornost za vse težke odločitve, ki bodo morda še utegnile priti nad našo državo in njeno vlado. »Jutranji list« pa gre še dalje in ponovno najavlja skupščinske volitve za december. Novi volilni zakon izdeluje poseben odbor ministrov, ki sedaj proučuje vse predloge posameznih vladnih skupin. Obenem pazi na to, da bo volilni zakon tak, da bo po njem dejansko prišla do izraza volja ljudstva. Novi zakon bo določil tajno glasovanje in proporcionalni način razdeljevanja mandatov. Glede volitev v senat pa obstaja med vladnimi skupinami načrt, da se postavi skupna lista. V tem smislu je pred nekaj dnevi podal svojo izjavo tudi gradbeni minister dr. Krek.

Uredba za prenos pristojnosti iz trgovinskega ministrstva na banovino Hrvatsko je že gotova. O njej je govoril včeraj časnikarjem trgovinski minister dr. Ivan Andres, ki je povedal nekaj tudi o programu dela v njegovem ministrstvu. Minister je pripravil načrt, s katerim bo preuredil oddelke v ministrstvu za zunanjo trgovino in bo združil vse urade, ki so se s tem vprašanjem bavili. Glede nemško-jugoslovanskih pogajanj je izjavil, da bodo v nekaj dneh končana in bo podpisan protokol. Ravnotežje med našim izvozom v Nemčijo in izvozom od tam, bo ohranjeno. Pogajanja za novo trgovinsko pogodbo z Grčijo so se zataknila ob vprašanju plačevanja dela našega izvoza v Grčijo z devizami. Kaže pa, da bodo tudi ta vprašanja v kratkem ugodno rešena. Končno je minister povedal, da bo v kratkem prišel v Belgrad tudi italijanski ekspert za zunanjo trgovino dr. Mazzini, s katerim bodo uređili nekatere podrobnosti glede izvedbe trgovinskega sporazuma, ki je bil sklenjen med Italijo in našo državo pred dvema mesecema.

O izrednih uspehih naših pevcev na Dunaju, in sicer tenorista Dermota, basista Marjana Rusa in baritonista Jankovića poroča obširno tudi zagrebški »Jutranji list«. Imenovani umetniki so doživeli v dunajski državni operi krasne uspehe, saj jih je tamkajšnja stroga kritika odlično ocenila. Zanimivo pa je omeniti, kako je imenovani zagrebški list svoje poročilo opremil. V naslovu namreč pravi, da je bil uspeh treh pevcev »sijajen uspeh tradicij hrvaške opere na Dunaju«. Naziv naj pokrije »hrvaško resnico, ki tiči v tem, da sta dva od pevcev, in sicer Dermota in Rus Slovence, Jankovič pa Srb. Od teh Dermota sploh ni nikoli dosegel na zagrebški operi, Marjan Rus pa eno sezono, poprej pa je bil v Ljubljani, kjer se je tudi vzgojil.

Za ustanovitev monopolske uprave na področju banovine Hrvatske so se začeli potovali hrvaški gospodarstveniki, najbolj pa trafikantje. Sicer je izpolnitev te zahteve že v programu vlade, kajti s preureditvijo ostalih do sedaj centraliziranih poslov se bo izvršila tudi preureditev monopolske uprave. Trafikantje pa s tem v zvezi pričakujejo, da se bo izboljšal njihov položaj, ker si bodo mogli lažje izposlovati večji odstotek zasluga od prodane tobaka. Zahtevajo namreč, da se njihov zaslužek poveča vsaj za tri odstotke.

17 letnega mladeniča je ubil, ker se mu je ob aretaciji smejal, robijaš Salko Trtovac iz Šaronje pri Cetinju. Trtovac se je bil pred kratkim vrnil iz zapora. Komaj je prišel domov, je v zasedi počakal 17 letnega Vukomira Rakovića in ga ubil. Preiskovalnemu sodniku je povedal, da je zločin izvršil iz maščevanja, ker se je bil Rakovič smejal pred leti, ko so njega, Trtovca, orožniki zaradi udeležbe pri umoru prijeli in uklenili.

Tretjega policijskega zaupnika, katerega dolže, da je imel svoje prste pri zločinskem umoru zagrebškega vseučiliškega profesorja dr. Šuflaja leta 1931, so pred kratkim prijeli v Belgradu in ga odvedli v Zagreb. Mož se piše Šaban Šahinović. Ko je bil še v Zagrebu, je sodeloval z agentom Zwergerjem in Beloševićem. Zagrebška policija se sedaj na vse načine trudi, da bi pojasnila ta tajinstveni umor. V časopisih je pozvala tistega možkega, ki je usodnega dne videl umor in hotel prijeli enega od morilcev, pa se mu je zločinec izmuznil s tem, da mu je pomotil samokres pod nos. Izpoved te priče bi bila za policijo najbolj dragocena.

V trideset metrov globok prepad je skočil na Kalemegdanu v Belgradu neki mladi neznanec. Otroci, ki so se v bližini igrali, so videli nekega lepo oblečenega mladeniča, ki je mahal z rokami, nato pa se povzpela na ograjo in se vrnil v prepad. Otroci so se takoj razbežali, pač pa je nek vojak, ki je samomor videl, pobegnil do nesrečnika, toda našel ga je že mrtvega. Policija pa nikakor ni mogla ugotoviti, kdo bi bil obupani nesrečnik. Našla je v njegovem žepu dva lističa cestnih fotograf in dvignila potem slike. Na obeh slikah je bil isti mladenič v družbi tovariša. Policija je dala sliko časopisom v objavo, da bi se na ta način dognalo, kdo je samomorilec. Menijo pa, da je mladenič prišel iz notranjosti države v Belgrad.

Pet mesecev zapora je dobil za ponarejanje krstnih listov pravoslavni pop Živojin Jovanović iz Vrmde pri Aleksincu. Stari svečenik je postal po desetih letih žrtve prevelike dobrotljivosti. V vasi je namreč živel onemogel invalid, ki je imel mladoletnega sina. Da bi si opomogel, je stalno prosil svečenika, naj njegovemu krepko razvitemu sinu izstavi krstno spričevalo in pripiše nekaj let. Svečenik se je pripravljal vdal in naredil tak krstni list. Kmalu nato se je oglasilo s podobnimi prošnjami še 15 kmetov. Ker jim pop ni hotel ustreči, so mu začeli groziti. Starec se je vdal. Sedaj po desetih letih pa so vsi prišli pred sodnike. Pop je svoj greh priznal in prošil za milo kazen, ostali kmetje pa so govorili, da niso krivi, ker so nepismeni in niso vedeli, kaj so dobili v roke od popa. Tajili so tudi, da bi popu grozili. Sodniki so odmerili popu pet mesecev zapora, kmetom pa po tri mesece. Slednjim so strogo kazen odmerili zato, ker svoje krivde niso hoteli priznati, temveč so vse hoteli zvaliti na svečenika.

Kakšno je življenje naših ljudi v tujini in in kakšna je škoda doma?

Murska Sobota, 12. oktobra.

V tujini živijo slabo. Nemčija: veliko delajo, slaba hrana, plača dobra. Na ZPD je došlo stotine pisem, v katerih tožijo delavci in obžalujejo, da so odšli v tujino. Približno 25% delavcem gre tam slabo, 25% srednje dobro in komaj polovica delavcev je zadovoljnih. — V Franciji je našim delavcem bolje, inajo dobro hrano, tudi manj delajo, a plačani so slabo, posebno se zaradi padca franka. V Jugoslaviji se ne godi našim delavcem najbolje, niti na državnih, niti na privatnih posestvih. Plača je slaba in tudi prevoz živih domov je otežkočen zaradi previsoke voznine (žito, moka). Zdravje naših ljudi v tujini hira. Smrtni slučajev je manj, ker so to pač sezonski delavci ter boljše pošiljajo domov. Če pa pristajemo umrle doma, ki so v tujini zboleli, pa je število umrlih precej visoko. Kako živijo moralno? Tako gotovo ne, kakor to slikajo nekateri in posplošujejo najhujše slučaje. Seveda se veliko naših fantov in deklet v tujini pokvari, saj tam nimajo ne domačih, ne domače okolice in ne cerkve. Sicer pa je vprašanje, če bi vsi ti doma živeli pošteno. Najbolj trpijo naše družine, ki so deljene in tudi veliko očetov in mater pozabi v tujini na dom in otroke.

Kako živijo doma? Zelo različno. Družinski očetje in matere urejujejo 6 mesecev svoje domove in družine, fantje veliko svojega zaslužka pozimi pripravijo, dekleta manj, vendar se jim vidi, da ne živijo v družini in hiro zgubijo družinsko zavest in odgovornost. Najhujše pa je, da polovico našega sezonskega delavstva doma ne dela, ampak se čuti gospoda, ki ima denar, ki ne ljubi hiše in doma, ampak legodno življenje. Do novega leta počivajo, po novem letu pa kujejo načrte za odhod.

Drugi prosvetni večer v frančiškanski dvorani:

130 letnica rojstva Matija Majarja-Ziljskega

Snočni prosvetni večer je bil posvečen spominu 130-letnice rojstva našega koroškega rojaka, narodnega buditelja, borca za slovenske narodne pravice, velikega ideologa našega slovenstva in slovanstva, Matija Majarja-Ziljskega. Napovedana zborna deklaracija Preglaja »Ubit zvon« se je do kraja razbil in se potopil v dno razpenjenega cenzurnega valovanja. Za uvod smo slišali reproducirane pesmi brnskega pevskega zbora, ki smo ga svojčas slišali v Ljubljani, in gledali simbolično vajo »Gorčez izaroc«. Vse to je napravilo lepo razpoloženje, v katerega je posegel s predavanjem prof. dr. I. Grafenauer in orisal življenjsko delo moža, ki je ljubil svoj narod z dejanji.

Uvodoma je g. predavatelj poslušalce podrobno seznanil z Ziljo, ki je dala Slovence predvsem kulturnih in gospodarskih organizatorjev (Guttmanna, Janežiča, Einspillerja, Zwittra, Grafenauerja) in mnogo drugih. Zanimivo je, da se je na Zilji, prav ob brški fari, Grafenauerjevi domovini, in ob Borljah, Majarjevi rojstni fari, kljub delnemu nemškemu priseljevanju, ustvil val germanizacije. Puste, peščene senožihe ob Preseškem jezeru, na severu za Ziljske Alpe, vse to je varovalo slovensko Ziljo pred tujim vplivom. Vaško občestvo je tu do zadnjega časa otroke nemških priseljencev že v prvem roku poslovenilo. Danes je pa sivar drugačna in tuji vpliv si je utrl pot.

Ob zapadnem robu slovenske Zilje, tedaj še povsem slovenske, je rasel Matija Majar-Ziljski in dobival telesno moč in duhovne sile iz ziljske slovenske zemlje in ziljskega slovenskega duha. Rodil se je 7. februarja 1809. leta, ko je Napoleon Ziljsko dolino z drugimi deželami združil s Francoskim cesarstvom. Njegov oče je bil obrtnik in ga je poslal na celovško gimnazijo. Stopil je nato v celovško bogoslovje in je bil leta 1836 posvečen za duhovnika. Zaradi agitacije zoper volitve v frankfurtski vse-nemški parlament so ga začeli preganjati in potem so ga Bachovi huzarji preganjali z veliko verno naprejo, tako da je sam zapisal, da mu »sape in denarjev zmanjkujec. Končno je le dobil farno, in sicer v Gorjah, kjer je ostal

Država bo modernizirala cesto Maribor-Fram v lastni režiji

Maribor, 13. oktobra.

Pred nekaj dnevi so poročali nekateri naši dnevniki, da je gradnja novega cestišča na državni cesti Maribor-Fram zaenkrat padla v vodo, ker je podjetje, ki je ta dela izlicitalo, odstopilo od pogodbe. Ta informacija pa ni bila točna. Četudi je podjetje odstopilo od pogodbe, se bodo dela vseeno pričela v kratkem času, izvršila pa jih bo država sama v lastni režiji. Vsa dela bo vršila terenska tehnična sekcija v Celju pod vodstvom višjega svetnika g. inž. Komelja.

V ponedeljek je pričela s svojim poslom komisija za razlastitev parcel, ki so potrebne za razširjenje ceste in izravnavo ovinkov. Komisija je danes zaključila delo. Vodil je komisija zastopnik banke uprave inšpektor Mahnič, gradbeno ministrstvo je zastopal ministrski svetnik Storoženko, člani pa so bili okrajni glavar za okraj Maribor desni breg Eiletz, vođa terenske tehnične sekcije v Celju viš. teh. svetnik inž. Komelj, viš. teh. svet. inž. Alfred in geodet Črnivec od banke uprave v Ljubljani ter razni tehnični organi banke uprave v Ljubljani, tehnične terenske sekcije v Celju in tehnične razdelke v Mariboru. V komisiji so bili nadalje tudi župani vseh občin, preko katerih bo cesta izpeljana.

Vsi posestniki zemljišč, ki pridejo v poštev za razlastitev, so bili o prihodnosti komisije že obveščeni ter so jo pričakali ob določenem času na svojem zemljišču ob cesti. Komisija je začela s svojim poslovanjem na Tezmem pri mestnem vodovodu ter je od ponedeljka do danes prišla do Frama. Ljudje so pokazali veliko razumevanje in pripravljenost, saj sami uvidijo, kako potrebno je, da se ta cesta vendar že enkrat popravi. Zato ni komisija nikjer naletela na odpor, pogajanja so se vršila le glede cen. Pa tudi v tem pogledu ljudje niso stivali pretrajnih zahtev. Parcele so se plačevale po kulturah, za katere se uporabljajo. Travniki so najcenejši, njive dražje, vrtni in stavbišča najdražja. V splošnem pa se cene gibljejo med 2 in 4 din za kvadratni meter. Samo na enem mestu je bil potreben odkup poslopij, in sicer hiše ter gospodarskega poslopja posestnika

Kako vplivajo naši delavci na življenje doma? To je za nas najvažnejše in najusodnejše vprašanje. Od tega zavisi obstoj Prekmurja. Naj našejmo najvažnejše momente: 1. Trpi ljudska šola. Otroci morajo doma delati, ker staršev, bratov in sester ni doma. Osnovni pouk naših otrok silno trpi, ker so otroci v 5. in 6. razredu preveč zaposleni z delom, opuščajo šolo in se ne učijo.

2. Trpijo naše njive, travniki in gozdovi. Domača zemlja je slabo obdelana, ker ni pravih delavcev. Delajo otroci in stari. Samo, da nekaj zraste, pa je dobro. Če pogledamo kmetije drugod, kje so pred nami! Še enkrat toliko bi prekmurska zemlja rodila, če bi imeli delavcev in umnih gospodarjev! Zato delajmo vsi na to, da bomo imeli čim več fantov v kmetijski šoli, saj jo imamo zdaj doma!

3. Trpi naša narodna zavest. Otroci v šoli zna povedati vse mogoče o Nemčiji in Franciji, ne pozna pa več našega narodnega blaga. Namesto pravilne in pripravek poznajo otroci razne voditelje in neko zmehčano politiko. Nimamo več ljudi, ki bi peli, da bi stari in otroci poslušali in se navduševali za našo narodno pesem. Ni ljudi, ki bi govorili, da bi naš mladi rod ljubil svoj jezik in ni ljudi, ki bi na lastni grudi delali, da bi jo vzljubili in če bi bilo treba — za njo umirali.

4. Trpi vera naših očetov. Človek, odtrgan šest mesecev iz farnega občestva, ne živi več z domom, cerkvijo in Bogom. Života, izpolnjuje še cerkvene zapovedi, vendar ni več prave, žive vere.

5. Trpi naša prosveta. Namesto, da bi se naš fant in dekle vzgajala v duševnih za postenega katoličana in dobrega narodnjaka, pa hodijo v šolo k tuju. To stran občutijo vsi, ki delajo pri prosveti in mladinskih organizacijah.

devetnajst let. Leta 1885 je stopil v pokoj in se preselil v Prago, kjer je bolan in slep preživel zadnja leta, kjer je umrl in bil pokopan na olšavskem pokopališču.

Na celovškem liceju je deloval prepoveditelj Matija Ahacelj, v slovenščini pa A. M. Slomšek, ki je učil slovenske bogoslovce slovenščine in jih navajal k pisateljevanju. Pod njegovim vodstvom je prijel za pero in prvo delo je bila povestica »Pavle Hrastovski«, prevod iz Kr. Smida. Z veliko vneto je nabiral narodne pesmi, zanimal se za narodne pripovedke in pravljice in za narodne običaje. Na etnografsko razstavo v Moskvi l. 1867 je poslal narodne noše in vso opravo za ziljsko svatbeno skupino, ki je bila v vsem slovenskem oddelku najboljša. Pisal je povsod, kamor je mogel: v Vrazovo Kolo, Novice, Slovenijo in druge. Z leti je nabiral lepo zbirko pesmi. S. M. jih je hotela objaviti. Ko je rokopijski tisk priredil, ga je poslal v Moskvo, kjer se je izgubil. Ko je prišel l. 1845 v Celovec, je njegova soba postala zbirališče dijaške mladine, v kateri je budil vero in ljubezen v slovenstvo in slovanstvo. Tudi v Novicah se je oglašal in dajal pobudo za književno in narodno rast slovenskega naroda. Leta 1848 je posegel v boj s pisano besedo za pravice in veljavo slovenskega jezika v šolah. Spisal je »Pravila, kako izobraževati ilirsko narečje in u obče slavenski jezik«. Sanjal je o enotnem vseslovenskem književnem jeziku, kar je bilo brezplodno početje. Pravilno pa je bilo pravilo, »da se morajo pisati le take oblike, ki so vseslovenske ali vsaj veliki večini znane ter so najbližje ilirskim in ostalim slovanskim oblikam. Njegovo pravilo je povzel mladi pisateljski rod, preko Luka Svetka, Levstika, Jurčiča in Stritarja. Čeprav sta Miklošič in Levstik obsojila umetno približevanje slovenščine k srbohrvaščini, je on vztrajal pri svojem. Nazadnje se je zagrejen umaknil v Prago. Bil je moč goreče ljubezni za svoj narod, ki je v težkih časih storil mnogo velikega in trajnega za svoj slovenski narod, in ni majhna njegova zasluga, da je slovenski narod to, kar je: slovenski narod.

Špureja v Slivnici. Poslopja bodo podrli ter bo preko njih spreljana nova cesta, dočim si bo špurej poleg postavil novo domačijo. Tudi pogajanja za te objekte so bila hitro in povoljno zaključena. Komisija je akte o svojem delu zaključila danes ter so bili odposlani na pristojna mesta, da se lahko izda odločba o razlastitvi zemljišč, s čimer je odstranjena potem zadnja ovira za pričetek del.

Kakor smo že omenjali, bo država sama v svoji režiji izvršila zemljske dela. Pričetek bo menda kmalu, delo pa bo trajalo tudi v zimskem času. Zaposlenih bo na cesti več sto delavcev, predvsem iz bližnjih naselij, kar bo ogromnega pomena za gospodarstvo teh krajev, ker je sedaj veliko rok brez posla.

Športne vesti

Evropski prvak Karl Abarth na dirki na Večni poti. Motocikeliji Avtomobilskega kluba se je poarečilo pridobiti znanega evropskega prvaka prikolice Karla Abartha, kar bo brez dvoma senzacija tega dne.

Ker bo verjetno za nedeljsko dirko na Večni poti velik odziv občinstva, je potrebno opozoriti na nekatera važnejša navodila.

Znak za pričetek dirke bo avtomobil z rdečo zastavo, ki bo prevozil vso progto. Takoj za tem bodo startali dirkači najprej v Kosezah ter bodo vozili v kratkih enominutnih presledkih drug za drugim proti Podrožniku. Zaradi tega ne bo nihče smel prekoračiti ceste, ker bi s tem izpostavil nevarnosti sebe in dirkača. Po končani vožnji v eni smeri se bosta izmenjali startna in ciljska komisija, nakar bo ponovno start v Podrožniku in bodo dirkači prevozili progto v obratni smeri. Iz varnostnih ozirov naj se občinstvo ne ustavlja v bližini ovinkov, ker so to zelo nevarna mesta. Gledalci bodo lahko opazovali dirko na startu ali cilju ali pa na poljubnem mestu vzdolž proge. V vsakem primeru pa naj se vsakdo pokori rediteljem.

Da bo občinstvo za nedeljsko dirko dovoljno poučeno in pripravljeno, bodo rezultati oficalnega treninga, ki bo v soboto ob 3 popoldne objavljeni na deski pred Kreditno banko

Vremensko poročilo »Slovenskega doma«

Kraj	Barometer	Temperatura	Relativna vlaga	Oblačnost	Veter	Pada-vine
	stojanje	zjutraj	večer	u. m.	(amer. jakost)	m/m vrsta
Ljubljana	756	11	10	90	10	0 5-8 dež
Maribor	755	15	8	90	10	0 — —
Zagreb	760	13	8	90	10	0 1-0 dež
Belgrad	762	18	5	90	7	ESE — —
Sarajevo	764	14	5	90	10	0 — —
Vis	761	15	14	90	10	SE — —
Split	761	18	13	80	10	SE — —
Kumbar	761	17	14	80	6	SE 120 dež
Rab	760	17	11	90	10	SSE 170 dež
Dubrovnik	761	19	12	80	10	0 — —

Vremenska napoved: Oblačno, toplo in nestanovitno vreme, deževalo bo v presledkih.

Koledar

Danes, sobota, 14. oktobra: Kalist.
Nedelja, 15. oktobra: Terezija.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: dr. Kmet, Dunajska cesta 43; mr. Trukoczy, Mestni trg 4; mr. Ustar, Selenburgova ul. 7.

Mestno zdravniško dežurno službo bo opravljala od sobote do 8 zvečer do ponedeljka do 8 zjutraj mestni višji zdravnik dr. Ahčin Marjan, Korytkova 18, telefon 36-24.

Ustanovitev »Esperantskega društva v Ljubljani« bo v torek 17. oktobra t. l. ob 20 v stekleni dvorani restavracije »Pri šestlici«. — Esperantisti Ljubljane in okolice, pridite na ustanovni občni zbor polnoštevilno! Posebnih vabil se ne bo razpošiljalo. Pripravljalni odbor.

Službo hišnika za zgradbe carinarne ob Vilharjevi cesti je mestno poglavarstvo razpisalo v Službenem listu.

Tombola Rdečega križa v Ljubljani je bila določena na nedeljo 15. t. m. Nepričakovane izredne razmere so onemogočile napovedano prireditve tombole Rdečemu križu, kakor tudi še drugim organizacijam v Sloveniji. Ker pa upamo, da se bodo razmere kmalu normalizirale, se bo tombola Rdečega križa vršila v doglednem času. O tem bomo občinstvo obvestili. Razprodaja tombolskih kart se naj nadaljuje. Člane in prijatelje Rdečega križa, ki so prejeli tombolske karte v razprodajo, vljudo prosimo, da jih obdržijo in čim prej razprodajo svojim znancem in prijateljem. Tombolske karte se dobe v trafikah in v pisarni Rdečega križa, Gosposvetska cesta 2-II, telefon 40-31.

Prosvetno društvo Ljubljana mesto. Jutri v nedeljo priredi naša prosveta ljudsko igro s petjem v 5 dej. po romanu Jos. Jurčiča »Domen«. Dramatiziral dr. Ivo Česnik. Med odmorom igra društveni orkester. Pričetek točno ob 8 zvečer. Vse najljubše vabi odbor.

Razpis književne nagrade Mladinske Matice. Mladinska matica razpisuje za svoje redne publikacije nagrado v višini 3000 din za mladinsko povest, ki bi bila primerna za otroke od 10. do 14. leta. Snov je lahko poljubna, mora biti pa delo umetina z zdravim jedrom. Obseg povesti naj ne presega 6 tiskovnih pol male osmerke, t. j. 96 strani formata rednih izdaj Mladinske matice. Za nagrado pridejo v poštev samo izvirna, še ne objavljena dela. Nagradeno delo prejme tudi običajni honorar. Rokopis naj se pošlje po pošti v dveh tipkanih izvodih, in sicer popolnoma anonimno. Tudi posebne kuverte z imenom in naslovom ni treba predložiti. Šele ob izidu tekmovanja, ki je objavljen v »Učiteljskem tovarišu« in v dnevnem časopisu, se bodo javili avtorji z imeni in naslovi. Rokopisi onih avtorjev, ki bi izdali na kateri koli način svoja imena članom literarnega oddelka ali odbornikom Mladinske matice, se s tem že sami izločijo iz konkurence. Rok za vlaganje rokopiesov poteče 1. novembra 1940. leta. Rokopisi naj se pošiljajo tajništva Mladinske matice v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Ljubljansko gledališče

Drama — Začetek ob 20.

Sobota, 14. oktobra: »Hudičev učenec«. Izven. Znižane cene od 20 din navzdol.
Nedelja, 15. oktobra ob 15: »Upniki na plani«. Izven. Znižane cene Ob 20: »Kozarec vode«. Izven. Znižane cene.

Ponedeljek, 16. oktobra: »Kacjanarc. Red A.

Opera — Začetek ob 20.

Sobota, 14. oktobra: »Zongler naše ljube gospe«. Premiera. Premierski abonma.
Nedelja, 15. oktobra: »Kjer škrlatček žvrgoli«. Izven.
Ponedeljek, 16. oktobra. Plesni večer Maksa, Kurbosa in Irene Litvinove.

DRAMA

»Hudičev učenec« je delo Bernarda Shawa, ki zavzema med svetovnimi dramatikali eno najodličnejših mest. Shaw je borec za resnico in razkritje v svojih delih zlaganost človeške družbe in šablonsko plemenitost. Etika njegovih junakov je spontana in resnična, iz verjetnih in pristnih človeških potez sestavljeni značajni govore več kot znanstveno razprave, in vsebina igre ima jedro, ki obogati gledalca za novo, dragoceno spoznanje. Repriza bo drevi. Cene znižane.

OPERA

G. Svetozar Banovec bo nastopil nocoj v naslovni vlogi Massenietove opere »Gluhač Matere božje« (Jongleur de Notre dame), tem čudovitem srednjeveškem »miraklu« iz 14. stol. V tem zelo zanimivem in tudi najširšemu občinstvu lahko razumljivem delu bodo nadalje nastopili še: Betteto — Bonifacij, Lupša — prior, Janko — pesnik in Zupan — kiper. Za smiselno režijo je poskrbel Debevec, dirigiral bo Neffat, insceniral pa je vso zgodbo inž. arh. Franz. Premiera drevi bo za Premierski abonma.

Mariborsko gledališče

Sobota, 14. okt. ob 20: »Cefijski grofci«. Red B.
Nedelja, 15. okt. ob 20: »Pygmalion«. Ponedeljek, 16. okt.: Zaprt.

Torek, 1. oktobra, ob 20: »Hlapec Jernej in njegova pravica«. Red C.
Prva glasbena predstava v mariborskem gledališču. Z Beneševno novejšo, tudi na velikih odrih izvzeto sprejeto opereto »Navihanka« se v kratkem otvori tudi sezona letošnjih glasbenih predstav. Priprave za premiero so že v polnem teku. Vsa tri dejanja spremlja tudi posebno nastudirani baletni ples.

Podmornica in življenje v njej ob napadu in zasledovanju

V nekem angleškem listu opisuje častnik Kennet Edwards doživljanje na podmornici, ki je napadla sovražno križarko in jo potopila.

Iznad nemirne površine Severnega morja se je iz megle prikazal opazovalni stolp podmornice, ki je plula po površini. En sam stroj, ki je dajal brzino, drugi stroji so zbirali električni tok v velike akumulatorje, ki zavzemajo eno petino teže podmornice.

Nizek, podolgovati trup se od časa do časa dvigne iznad vode, toda večinoma ostaja pod površino. Samo opazovalni stolp štrli iz vode. »Videti, tako da te drugi ne vidijo,« to je načelo podmornice. Zato se ne smemo čuditi, ako oba človeka, ki s hrbtno obrnjena drug proti drugemu stojita na kapitanskem mostiču, napenjata vse sile, da bi skozi megleni jutranji mrak kaj zagledala. Nepremično upirata daljnogleda vsak v svojo stran in niti pljuske ledene vode, ki se od časa do časa zlije nanju, ju ne premakne z mesta.

Na vzhodu se je pričelo svetlikati. Navaden človek tega ne bi opazil. Toda onega, ki po cele ure strmi v mrak, se je v teku prakse prijel nekaj takega, kar bi mogli imenovati čuti. Mornarji pravijo, da z nosom začutijo zoro. Za mornarje na podmornici pomeni vsakodnevno jutro čas, ki od vseh 24 ur dneva zahteva od njih največ okretnosti in naporov.

Na palubi podmornice, ki jo je veter pomedel, voda pa oprala, se pojavi nekaj živahnosti. Poveljnik podmornice je nekaj zapazil. Vseeno je, kaj je to, saj še sam ne ve, kaj je videl. Imel bo pozneje dovolj časa za opazovanje skozi periskop, ko se bo podmornica potopila. Zdaj je treba najprej pod vodo.

Drug za drugim, kakor mački, se spustita oba moža skozi luknjo v notranjost podmornice. Za njima se neprodušno zapro vrata. Eden od obeh častnikov je spoloma pritisnil na gumb, ki je dal vsej podmornici znamenje vzbune. Zračni tok skozi odprtino podmornice proti oddelku, v katerem so Diesel-motorji, je prenehal. Iz tankov, ki se polnijo z vodo, uhaja zrak.

Čez nekaj trenutkov stopi pred kapitana častnik in mu javi: »V štiridesetih sekundah smo se spustili 30 čevljev, gospod kapitan!«

»Spustite pomornice še niže. Ustavite jo pri šestdesetih čevljih!« ukazuje kapitan.

Človek mora nehoti občudovati te ljudi, ki jih je ob zori dneva presenetilo znamenje za vzbuno in so se kakor avtomati vrgli na delo, ne da bi vprašali za nevarnost, zaradi katere so morali šestdeset čevljev pod vodo.

Poročnik stoji pri napravah za merjenje globine in pri napravah, ki kažejo vodoravni položaj podmornice. Ko je pregledal njihove kazalce, opazi, da plove podmornica z dvignjenim sprednjim delom. To pomeni, da se je krnilo podmornice močno spustilo, kar se dogaja skoro zmeraj, kadar mora podmornica nanaglomati pod vodo.

»Črpaj A!« zadoni njegovo povelje.

Povelje ponove v prednjem delu podmornice. Mornarji odpro zaklopke in pripravijo električno črpalko. Nato sporoče: »Črpalka A pripravljena!«

»Pričnite črpati!«

V kontrolnem oddelku šteje poročnik s pritajenim dahom sunke črpalke. Dobro ve, koliko vode je treba spraviti iz podmornice, da bo prišla v vodoravno lego. Ko našteje dovolj, ukazuje: »Prekinite črpanje! Zaprite A!« Sliši se, da je črpalka prenehala z delom in istočasno zadoni iz zvočnika: »A je ustavljen!«

Motorji zmanjšujejo brzino. Nazadnje se podmornica pomika pod površino le s hitrostjo pol drugega vozla na uro. Kadar plove podmornica s tako majhno brzino, je ni mogoče dvigati in spu-

ščati prej, dokler ni dosegla vodoravnega položaja. V tem je velika nevarnost in poročnik noče izpostaviti svojega kapitana in mostva pogibelji. Zdaj je podmornica nekoliko lažja v zadnjem delu, zato zapove: »Odprite zunanjo zaklopko Y!«

To povelje se zd. strašno in polno grožnje. V odgovor nanj zaškriplje ventil v oddelku za motorje v bližini krmila. Skozi odprtino steče nekoliko vode v tank, dve galoni je treba in podmornica je povsem v vodoravnem položaju. Samo ena ali dve galoni vode zadostujeta, da je porušeno ravnotežje podmornice.

Kadar se podmornica spusti pod morskovo površino, je povsem zaprt. Pripravljen ima stisnjen zrak, ki ga uporablja zato, da iztisne iz svojega trupa vodo, kadar se hoče spet dvigniti na površino. Diesel-motorji, ki trošijo mnogo zraka, morajo takrat prekiniti svoje obratovanje, in v tem času gonijo vijake podmornice električni stroji, ki črpajo tok iz akumulatorjev. Posadka mora ves čas dihati isti zrak, ki je bil v podmornici takrat, ko se je spustila. Kajpada postane ta zrak zelo slab, posebno, če podmornica ostane pod vodo dalj časa. Toda o tem, koliko časa ostane podmornica pod gladino, ne odloča vzdušje v podmornici, ampak jakost njenih akumulatorjev. Ako bi podmornica plula pod vodo s polno brzino, bi akumulatorji vzdržali komaj dve uri. Zato je treba brzino in sploh vse, kar troši električni tok, zelo racionalno izkoriščati.

Poročnik je naposled zadovoljen in javi kapitanu: »Izravnali smo položaj!«

»Dobro. Zadržite še naprej položaj in isto brzino. Pridem pogledat čez deset minut!«

V tem hipu stopi pred kapitana kuhar in mu naznani:

»Kava je pripravljena, gospod kapitan!«

»Hvala!«

Samo oni, ki je preživel nekaj ur na poveljniškem mostu podmornice v vsajajočem jutru, izpostavljenu vetru in pljuskanju valov, more dometi, koliko iskrene hvaležnosti je bilo v tej besedi.

Vsa notranjost podmornice je od vrha do tal podobna labirintu samih strojev, aparatov, vzvodov, zaklopov, pip, žic itd. Laik bi se v tem labirintu sploh ne mogel znajti. Toda posadka podmornice je dobro izveščana in točno pozna vse naprave ter zna z njimi tudi brez napake ravnati.

Poročnik je s tretjim častnikom in enim mornarjem že stotič pregledal torpeda in njihove cevi. Velike jeklene ribe morajo biti pripravljene vsak trenutek in ako niso dobro nameščene, ne bodo zadele cilja. To bi pomenilo izgubo 2000 funtov. Razen tega bi podmornica z zgrešenim strelom izdala sovražniku svojo navzočnost in se izpostavila velikim nevarnostim.

Toda poročnik ni nikjer našel napake. Kapitan pogleda na uro in spregovori: »Zdaj se bomo dvignili in malo pogledali naokrog. Gotovo se je že toliko zdanilo, da se bo videlo. Dvignite nalanko podmornico na 30 čevljev!«

Motorji, ki spravijo v gibanje hidroplane, začno brneti. Dolgi črni kazalec naprave za merjenje globine se počasi pomika nazaj. Treba je previdnosti, kajti za podmornico utegne postati usodno, ako bi se prehitro dvignila in se iznenada znašla nad morskno gladino.

»Trideset čevljev, gospod kapitan!«

»Periskop kvišku!«

Kapitan se nagne nad vdolbino, v kateri leži periskop, in opazuje dolgo bakreno cev, ki se dviga. Odprtina za gledanje je še pri njegovih kolnih. Sklone se ter prične opazovati. Sivozeleno morskovo vodo vidi, ki pa postaja od hipa do hipa

svetlejša. Slednjič se posveti njegovim očem dnevnica svetloba.

»Stoj!«

V globini trideset čevljev opazuje kapitan skozi periskop, kaj se dogaja na morskovi površini. Vrh periskopa moli iznad gladine samo 20 cm, podmornica pa pluje tako počasi, da je sled periskopa na vodi skoraj neopazna. Kapitan obrača periskop okrog njegove osi, da bi se razgledal na vse strani. Nekaj hipov napeto miruje, nato pa ukaže:

»Spustite periskop! Krenite desno! Globina štirideset čevljev! Polna brzina desnega motorja, levi naj obratujejo nalanko! Pripravite torpeda!«

Povelja se izvrše.

»Sovražna križarka v spremstvu rušilcev. Najhajmo se pod kotom dvajset stopinj napram njeni desni strani. Oddaljeni smo 6000 čevljev. Dvignite brzino na 18 vozlov.«

Kapitan se ponovno vrne k periskopu in pazljivo gleda skozi odprtino. Posadka, ki je zbrana okrog njega, pozorno spremlja izraz njegovega obraza. Njegove oči so njihove oči. Njegovi možgani so morali zadržati polno sliko onega, kar je mogel videti nad površino, čeprav je gledal samo nekaj hipov, da ne bi izpostavil podmornice nevarnosti, ako bi sovražnik zapazil periskop.

»Ustavite oba motorja! Spremenite smer! Globina trideset čevljev!«

Podmornica je toliko zmanjšala brzino, da se zdaj jedva še pomika naprej.

»Dvignite polagoma periskop!«

Kapitan se spet skloni k odprtini periskopa in jo ves čas, ko se dviga, spremlja z glavjo.

»Ustavite periskop!« Nekaj trenutkov zatem pa: »Spustite periskop!« Velika bakrena cev se spusti nizdol. Njen tanki vrh je bil nad morskno gladino le deset sekund. Toda to je moralo biti dovolj, kajti, ako bi nasprotnikovi opazovalci pazljivo gledali v to smer, bi periskop opazili.

»K čem za torpediranje!«

Kapitan pozorno gleda v razne aparate in računa, pod katerim kotom bo treba spustiti torpeda, da bi pogodila sovražnika, ko bo plul mimo njih. V istem času šteje pri sebi sekunde, ki jih bo sovražnik potreboval, da prevozi linijo njihovega vida. Ako bo preveč pozno dvignil periskop, bo sovražnik mimo in on bo izgubil priložnost za napad. Ako pa se preneha, bo privabil nase pozornost sovražnikovih opazovalcev.

»Dvignite nalanko periskop!«

Ko se periskop dviga, ga kapitan namešča pod kotom, ki se mu zdi primeren. Zdaj približa svoje oči odprtini za gledanje, roke pa krepko stisne v hlačne žepce, zato da bi premagal skušnjavo, ki mu narekuje, da bi periskop nad gladino obračal. To bi bilo nevarno, zato stiska roke v žepih...

»Ustavite, spustite!«

To pot je bilo okence periskopa nad morskno gladino le dve sekundi, toda to je bilo dovolj, da je kapitan opazil sovražnikove ladje.

Periskop so spustili samo za en čevlj in ga nato spet dvignili.

»Zaustavite periskop!«

Poveljniški most sovražnikove križarke je ravnino v središču periskopa.

»Palje!«

Povelje je odjeknilo skozi cev in takoj nato se je podmornica nalanko stresla: prvi torpedo je zapustil cev ob lahkem živžganju stisnjenega zraka. Za njim se je zaril v morje drugi, potem tretji in četrti...

Velika je izkušnja, da bi kapitan pogledal skozi periskop uspeh torpediranja. Toda to bi utegnilo privabiti pozornost rušilcev, ki spremljajo križarko, zato povelje:

»Spustite periskop! Obema motorjema polno brzino! Spustite podmornico globoko! Zavijte desno!«

Povelja se izvrše in podmornica se prične potapljati. Nekaj hipov zatem se strese od eksplozije. Torpeda so dosegla svoj cilj. Nekaj članov posadke pokaže zobe od zadovoljstva. Dvojica se celo nasmehe.

Toda kljub temu, da so se potopili globoko, zaslišijo nad seboj šumenje rušilčevega vijaka. Rušilci vozijo s seboj nekaj, kar je zelo nevarno za podmornico. To so vodne bombe. Naenkrat se podmornica silovito strese. Električne luči ugasnejo in črna tema zavлада vsepovsod. Zepne svetilke, ki so takoj stopile v akcijo, svetijo komaj nekaj hipov, ko se podmornica ponovno strese od eksplozije. Toda ta je bila že nekoliko dlje. Zepna svetilka osvetli kazalec naprave za merjenje, ki kaže 100 čevljev globine, toda kazalec se še pomika nazaj. Izkušena roka je v temi našla vzvod, ki je podmornico spravil globlje.

»Spustite podmornico na 200 čevljev!«

Kapitan je povsem miren. Poveljuje, kakor bi bil na navadnih manevrih v domačih vodah.

»Številka ena! Preglejte podmornico in poročajte, kakšna je škoda!«

»Razumem, gospod kapitan!«

Ko je podmornica v globini 200 čevljev, spuste rezervni tok. Poročnik se vrne in poroča:

»Na šestih mestih curja voda v podmornico, toda nevarnosti ni nobene.«

»Dobro.« — Nova vodna eksplozija se razlegne. To pot je spet bliže. Čuditi se mora človek, da konstrukcija podmornice zdrži tolikišen pritisk vodne mase.

»Izpraznite tank št. 6 z rezervnim bencinom! Spustite zrak iz štirih glavnih zaklopov!«

Položaj je torej nevaren, ker se je treba poslužiti prevare. Toda posadka je dobro izveščana in na nobenem licu ni opaziti, da se nahajajo v smrtni nevarnosti.

Rušilci, ki so krožili po gladini, so opazili, kako se na površini pojavljajo mehurji zraka. Nehali so metati bombe in zdaj čakajo. Čez nekaj časa se prikaže na površini bencin iz rezervnega tanka št. 6. Madež se čedalje bolj širi po gladini, mehurčkov pa ni več.

Rušilci se obrnejo in odplujejo. Njihovi poveljniki si v duhu slikajo pohvalo in priznanje, ki ga bodo deležni, ker so potopili podmornico.

Dvesto čevljev pod morskno gladino pa se medtem podmornica polagoma oddaljuje od kraja, na katerem je izvedla napad. Išče mesta, kjer morje ni tako globoko, da bi se vlegla na morskno dno in popravila svoje poškodbe. Pred mrakom se ne bo smela dvigniti na površino, da bi ponovno na polni svoje akumulatorje z električnim tokom in potem radia sporočila svojemu poveljstvu, da je potopila sovražno križarko.

Večina posadke si pripravlja postelje in lega spat...

Program radio Ljubljana

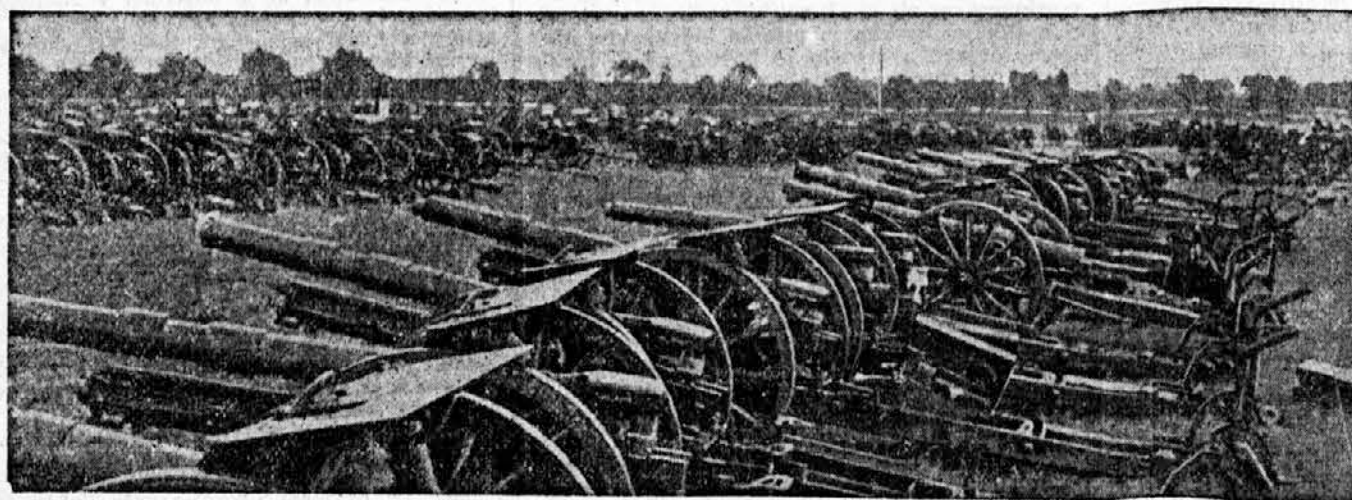
Sobota, 14. oktobra: 12 Zidano voljo naj spet prebudi pisana vrsta veselih stvari (plošče) — 12.45 Poročila — 13 Napovedi — 13.20 Zidano voljo naj spet prebudi pisana vrsta veselih stvari (plošče) — 14 Napovedi — 17 Otroška ura: a) Dr. B. Magajna; Rakko in Lila, 1. branje. Bere Avtor; b) Nastop otrok (vodi gđ. Slavica Venceljova) — 17.50 Pregled sporeda — 18 Za delopisne igre — Radijski orkester — 18.40 Pogovori s poslušalci — 19 Napovedi, poročila — 19.20 Nac. ura: Junastvo srbskih dijakov-narodnikov 1. 1914 (S. Jakovljevič, Beograd) — 19.40 Objave — 20 Zunanji politiki (g. urednik dr. Alojzij Kuhar) — 20.30 Ilirija oživljena. Spominski večer ob 130-letnici — 22 Napovedi, poročila — 22.15 Za veseli konec tedna, igra Radijski orkester.

Nedelja, 15. oktobra: 8 Duet kitar (g. M. Antunovič, A. Novak) — 9 Napovedi, poročila — 9.15 Prerokove cerkvene glasbe iz frančiškanske cerkve — 9.45 Verski govor (g. dr. V. Fajdiga) — 10 E. Griega: Sonata v G-duru op. 13 (plošče) — 10.30 Nedeljski koncert Radijskega orkestra — 12 Kvarter sester Srbitarjev, na harmoniki spremlja g. Stanko Avgust — 13 Napovedi, objave — 13.20 Operni trio (g. S. Marinko, Comelli, dr. D. Svara), vmes plošče — 17 Kmetijska ura: Obnova vinogradov (g. V. Kuret) — 17.30 Domači zvoki (Radijski orkester) — 19 Napovedi, poročila — 19.30 Nac. ura: O senjskih uskokih (D. Hugoba, Zagreb) — 19.40 Objave — 20 Mirko Ljubij: Revni sodniki, zabavna zgodba v 4 slikah. Izvaja člani rad. igr. družine — 20.30 Fantje na vasi — 21.15 Klavirski koncert g. dr. D. Svara — 22 Napovedi, poročila — 22.15 Veseli zvoki (Radijski orkester).

Ponedeljek, 16. oktobra: 7 Jutranji pozdrav (pl.) — 7.15 Napovedi, poročila — 7.30 Pisan venček veselih zvokov (plošče) do 7.45 — 12 Za dobro voljo (plošče) — 12.30 Poročila, objave — 13 Napovedi — 13.02 Iz slovenskih oper (plošče) — 14 Poročila, napovedi — 18 Zdravstvo (dijetna mladostna doba: Telesne podlage in posledice (g. dr. A. Bravčič) — 18.30 Poskočnice (pl.) — 18.40 Najstarejši slovenski spomeniki na Gorickem: dr. Joža Lovrenčič — 19 Napovedi, poročila — 19.30 Nac. ura: Razvoj slovenskega športa v zadnjih desetih letih (Soukal Ciril, Ljubljana) — 19.40 Objave — 19.50 Zanimivosti — 20 Napevi Haydnovega oratorija »Stvarjenje« in Schubert: Nedovršena simfonija — 21.30 Plesna glasba (plošče) — 22 Napovedi, poročila — 22.15 Ruski sekstei.

Drugi programi

Sobota, 14. oktobra: Zagreb: 20 Komorna glasba, 20.30 Hrvaške svatbene pesmi, 21 Zabavni koncert — Bratislava: 19.30 Jazz, 20 Igra, 20.40 Kabaret — Sofija: 19 Vokalni koncert, 20 Orkestralni koncert, 20.50 Zbor — Ankara: 19 Orkestralni koncert, 20.45 Jazz — Bero-münster: 19.45 Plesna glasba, 20.15 Pisan večer, 21.15 Vokalni koncert — Budimpešta: 20.20 Orkester, zbor in solisti, 22 Orkestralni koncert, 23.20 Ciganski orkester — Bukarešta: 19.35 Opera — Hürby: 20.30 Plesna glasba, 21.30 Harmonika, 22.15 Plesna glasba — Trst-Milan: 21 Operi — Kralj Oedip: in Zanetto — Rim-Bari: 21 Pesmi in ples, 22 Igra — Florencia: 20.30 Opera — Oslo: 19.35 Kabaret, 20.50 Orkestralni koncert — Sottens: 20.30 Vojska oddaja, 21.30 Igra, 22.30 Plesna glasba.

Pogled na topeve, ki so jih Nemci vzeli Poljakom med osvajanjem poljskega ozemlja

Lojze Pajtlar:

BEG IZ TUJSKE LEGIJE

To je bil začetek Colomb-Bécharja, gorja legionarjev!

Vsi so takoj pospali, boječ se, da jih ne bi slišali podčastniki. Bilo je strogo prepovedano vsako govorjenje. Sicer se pa tudi nikomur ni ljubilo govoriti, ker je bil vsak tako strašno utrujen.

To noč navzlic vsej utrujenosti nisem in nisem mogel zaspati. Premetaval sem se po trdem ležišču in premišljal svoja čudna pota, ki so me zdaj privedla sem, na rob Sahare, v Colomb-Béchar, v peklo, o kakršnem niti sanjal nisem.

Veo noč sem prebil v nekakem polenu, prepletenem z mučnimi sanjami, v katerem se je vrstilo preganjanje, beg, krvavi poboji in slike z doma.

Ko se je začelo daniti, nisem mogel več prestajati. Vstal sem in šel iz šotora.

Blizu tabora je lazil lačen šakal ter pojemajoče zavijal, dokler ga ni pregnalo vse močnejše jutro.

Sel sem od šotorišča kakih sto metrov od tja, kjer se je začel pesek, sedel na osamelu korenino ter se zagledal v puščavo, ki se je bolj in bolj odpirala pred menoj.

Slika, ki se je razvijala pred menoj

z rastočo svetlobo, je bila nepozabljiva.

Do koder mi je seglo oko, sam pesek. Zdaj je bil še vijoličen, rdečast, temnosinji, koder so ga zavijale sence. Le na robu, tam daleč, je rdela krvava črta in ločila jutranje nebo od puščavskih ekvivalov.

Kolikor bolj se je dani, toliko bolj sem segal s pogledom v peščeno nekončnost pred seboj. Sam pesek, pesek, valovit, nakodran, vedno bolj zlat, vedno svetleje rdeč. Nikjer ni bilo robatih obrisov, nikjer strmin, vse je bilo zgledeno od vetra, daljno, stegneno, mirno.

Nekaj večnega je bilo v tej neskončni peščeni prostranosti, ki je razodevala svoj skrivnostni obraz.

Bila je puščava, prav nepotvorjena, brez ljudi, brez življenja, sama z nebom nad seboj in s skrivnostnim šelestom tihega vetra na sebi.

Čutil sem, da sem na robu velike skrivnosti, tiste, ki me je morda pramamila sem iz domovine...

Pozabil sem na vse in samo gledal, gledal, dokler ni rdečilo na vzhodu zagorelo v milijonih ognjev in dokler ni sonce planilo na nebo ter se kakor povodenj razlilo čez puščavo.

Tedaj je v to sveto tišino vseskal ostri krik trobente, ki je metal vojaške iz-pojke. Čara je bilo konec, začela se je trda resnica življenja v Colomb-Bécharju.

Vojaški so takoj planili iz postelj, si nataknili copate brez podplatov, kakršne sem tudi jaz že imel, pospravili postelje, nakar so tiho čakali živžig dežurnega narednika.

Trudil sem se, da bi delal tako ko drugi, ker sem imel že od prejšnjega

večera skušnjo, da ni dobro, če le kratke trenutke zamudim.

Čez nekaj časa smo spet zaslišali živžig. Takoj smo stekli vsi na dvorišče, kjer smo se postavili v vrsto. Poslali so nas v kuhinjo, kjer je vsakdo dobil četrtinko kave.

Ko smo popili kavo, so nas prešteli, nas postavili v dvored in nato smo odkorakali iz šotorišča. Korakali smo kakih deset minut, da smo prišli v veliko

Nekaj večnega je bilo v tej neskončni peščeni prostranosti